

# NAPREJ

„ Glasilo jugoslovanske socialno demokratične stranke „

Štev. 96.

V Ljubljani, torek dne 6. novembra 1917.

Leto I.

## Sodrug! Sodružice!

V zmislu organizacijskega pravilnika sklicujemo na 25. in 26. dec. t. l. v Ljubljano

### redni strankin zbor

z dnevnim redom:

1. Poročila a) tajništva; b) blagajne. Poroča sodrug Josip Petejan.
2. Politični položaj — poroča sodrug dr. H. Tuma.
3. Organizacija in taktika — poroča sodr. Melhior Cobal.
4. T. sk — poroča sodrug Anton Kristan.
5. Delavstvo v vojni: a) aprovizacijsko delo — poroča sodrug Anton Kristan; b) socialna zakonodaja — poroča Josip Kopač.
6. Volitev izvrševalnega odbora.
7. Raznoterosti.

Zastopnike na strankin zbor imajo pravico odposlati: a) vsaka krajevna organizacija po enega do 50 članov in za vsakih daljnih 100 članov po enega; b) vsaka okrajna organizacija po dva; c) vsaka deželna organizacija po dva. — Organizirani sodrugi posameznih industrijskih skupin imajo pravico poslati iz vsake dežele po dva zastopnika; volitev teh odposlancev posreduje okrajni odbor. Kraji, kjer so ženske organizirane smejo poleg sodrugov voliti tudi sodružice za zastopnice.

Predloge je vpslati vsaj 14 dni pred zborom izvrševalnemu odboru na upravo „Napreja“ v Ljubljani.

Izvrševalni odbor.

## Naša taktika.

II.

Člankar P. St. razlaga, kakšni naj bodo jugoslovanski socialni demokratje — stranka ne sme predstavljati le ono pest industrijskih delavcev v Trstu, Idriji, Trbovljah in na Jesenicah — stranka mora dobiti korenine v ostalih plasteh mnogoštevilnega slovenskega proletarijata — doslej socialistična stranka ni igrala v našem kulturnem in gospodarskem življenju nobene vloge — ona je bila suha veja na našem narodnem telesu. Na razvoj industrije ne moremo čakati, zato moramo v okrilje stranke spraviti tudi druge, predvsem agrarni proletarijat. Zato pa moramo temu primerno revidirati svojo taktiko in »če treba tudi program«. Vsemu da temelj — »deklaracija«, ki je zgodovinski dokument. Od 30. maja t. l. bi morala biti za vsakega sodruga vsa debata o vprašanju centralizacije in decentralizacije odveč, ker deklaracija je danes živ in resničen izraz vsega našega naroda in nam zato mora biti edini vidik, edino merilo in edini okvir naših zahtev. Vse drugo je po »predvojnem kopitu«.

Tako tedaj! Člankar sicer že naprej pozna moj ironičen nasmeh, in piše Verus se bo ironično nasmehnil češ, to so sentimentalne sanje negotove bodočnosti. Ali moti se. Ni bilo ironije v meni, ampak žalostna je bila duša moja. —

Jugoslovanska soc. demokracija je samostojna stranka, ki si sama začrtava pot. Strankarski zbori so njena najvišja instanica, njene konference so ji vodilo.

Vse naše dosedanje delo je šlo za tem, da slovenskemu proletarskemu ljudstvu do-

povemo, da so njegovi »interesi proletarski«, kar je lepo obrazloženo v knjižici »Narodno vprašanje in Slovenci«. Da so se oklenile stranke delavske množice »v Trstu, Idriji, Trbovljah in Jesenicah« — pa ne samo tod s. člankar — ampak tudi v Ljubljani in okolici, pa v Zagorju in Trzinu, pa v Mojstrani in Hrastniku — in se povsod tam, kjer teče železnica in se robota v tovarni — od Labinja in Pulja do Slovenskih Goric — da so delavci v industriji socialni demokratje in da so ti v prvi vrsti, je vzrok v temu, ker je industrijski proletarijat najnaprednejši. Agrarni proletarijat pri nas ima še daleč do tega, da bo prišel tja, kjer je že industrijski. Pa — jugoslovanska soc. dem. stranke je tudi že vodila pred mnogimi leti resne razprave o tem, kako naj se privede kmetiško ljudstvo v vrste organiziranega proletarijata. Spominjam samo na knjižnico čas. »Naprej« št. 2 pod naslovom »Socialna demokracija in kmetiško ljudstvo«, ki prinaša poročilo sodr. Antona Kristana iz logaške konference dne 29. junija leta 1907. Dobi se še v upravi »Napreja«.

Da se bo vsled »deklaracije« in od 30. maja t. l. dalje izpremenilo vse to naenkrat, kar že delamo trideset let — to je vendar malo pretirana trditev, da ne rečem kaj drugega.

In deklaracija! — Leta 1909. se je vršila, kot sem že poudarjal, izredno dobro obiskana konferenca jugoslovanskih soc. demokratov v Ljubljani, ki je proglasila: da smo za popolno narodno združitev vseh Jugoslovancev. Pa o tem bo priobčil »Naprej« obširnejšo študijo, zato naj le konstatiram, da smo jugoslovanski soc. demokratje že leta 1909. natančno precizirali: kaj in kako. Za nas se z izjavo pod imenom »deklaracija« z dne 30. maja t. l. ni nič izpremenilo, kaj li še, da bi radi tega izpremenili svoje »predvojne možgane«. Za vsakega razumnega človeka, ki pozna n. pr. strokovne organizacije, je jasno: vsaka samostojna država ima svoje državne organizacije. N. pr. Ogrska ima svojo državno strokovno komisijo v Budimpešti, Hrvaška (ki ni »taka« država) jo ima tudi, pa Bosna in Hercegovina tudi. Drugod povsod pa se z ozirom na jasni pomen strokovnih organizacij organizira delavstvo v centralnih skupinah. Dr. Krek je oče jugoslovanske deklaracije. Dr. Krek pa je tudi duševni in dejanski vodja krščansko socialne del. organizacije na naših tleh. Jedro te organizacije tvorijo Jugoslovanska strokovna zveza, koje edino nekaj pomembne članice so ona strokovna društva, ki so včlanjena pri dunajski kršč. socialni centrali. Dr. Kreku ni niti na misel prišlo svetovati tem ljudem: odcepiti se od dunajskih central. Tobačna tovarna ljubljanska n. pr. ima glavno vodstvo na Dunaju — za vse tovarne v Celovcu, na Dunaju, v Pišeku itd. itd. se mora enotno organizacijo urediti, ker je povsod eden gospodar. Kadar se izpremene državne oblike, je jasno, da se z njimi primerno vse izpremeni in preuredi. Tudi že poprej se bo v Avstriji marsikaj izpremenilo, ali vse le dogovorno na podlagi dejanskih razmer.

Verus.

**Agitirajte za „Naprej!“ Pošiljajte ga vojakom!**

Izhaja razen nedelj in praznikov vsak dan popoldne.

Uredništvo in upravnništvo v Ljubljani, Frančiškanska ulica šte. 6, 1. nadstropje, Učiteljska tiskarna.

Naročnina po pošti z dostavljanjem na dom za celo leto K 30.—, za pol leta K 15.—, za četrt leta K 7.50, za mesec K 2.50. Za Nemčijo celo leto K 33.60, za ostalo tujino in Ameriko K 42.—. Posamezne številke po 10 vinarjev.

Rokopisi se ne vračajo, nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije za list 70 poštne prost.

Inserti: Enostopna petič vrsta 30 vin.; pogojem prostor 50 vin.; razglaš in poslano vrstica po 60 vin.; večkratni objavi po dogovoru primeren popust.

K. Kautsky:

## Avstrija in Srbija.

### 10. Turška revolucija.

Preobrat v Turčiji je gotovo v zvezi z zmagami Japonske nad Rusijo v letih 1904 in 1905, kakor tudi z rusko revolucijo, ki je sledila tem zmagam. Japonska je uničila prestiž Evropejca v orientu, kjer je veljal Evropejec od propadanja Turčije dalje za nepremagljivega v mohamedanskem svetu, v Indiji in na Kitajskem. Ruska revolucija je uničila v orientu prestiž absolutizma, ki je veljal tam kot naravna državna oblika.

Poleg Kitajske, Indije, Perzije, Egipta je dobila tudi Turčija s tem močan nagon. Toda revolucija, povzročena v Turčiji leta 1908 vsled tega nagona, ni bila demokratična za tako revolucijo so manjkali vsi predpogoji. Turčija, kakor je bila brez moderne industrije, brez modernih prometnih sredstev, brez modernega šolstva, je bila torej brez vseh tistih faktorjev, ki bi zbujali pri ljudskih masah interes in razumevanje za državno politiko. Ostala je privilegij tenke vrhne plasti in le od te je izhajala revolucija. Bila je le palačna in vojaška revolucija kakor vsi državni preobrati v tem štadiju gospodarskega in političnega razvoja, kakor so bili državni preobrati v stari bizantinski državi in v rimskem cesarstvu, kakršni so bili državni preobrati prej v Turčiji sami. Ali vendar se je izvršila revolucija ob popolnoma drugačnem skupnem položaju Evrope kakor prejšnje revolucije.

Čeprav so se upirali obvladovalci Turčije še tako modernizaciji svoje države, vendar so morali gledati, da napravijo orodja svoje zunanje politike, diplomacije in armade vsaj nekoliko enakovredna onim drugih držav. V ta namen so bili pošiljali častnike in višje birokrate v tujino, da tam študirajo. Pogosto so bile le zunanosti — in ne ravno najboljše — zapadne civilizacije, s katerimi so se bili seznanili in jih prinesli s seboj domov. A zadostovale so, da so sprožile v krogih častnikov in birokratov strujo, ki je hotela reformirati in pomladiti državo v evropskem smislu: To je bila struja reformnih ali Mladoturkov. Od teh je izhajala leta 1908. revolucija in zato ni bila le zgolj izprememba vladajočih oseb. Izpremenila je Turčijo v državo z modernimi oblikami, predvsem je priborila izvoljeni parlament.

Seveda so bile te oblike še brez vsebine. Ker v Turčiji še ni bilo predpogojev za demokratično revolucijo, zato jih tudi ni bilo za parlamentarni režim. V presežnem številu volilnih okrajev je lahko vodila vlada izid volitev po svoji volji in ona mala opozicija, ki se je kljub temu pojavila v parlamentu, ni imela zaslombe pri prebivalstvu. Kakor je važen parlamentarizem tam, kjer je v zvezi z močno udeležbo mas na državni politiki, prav tako malo vreden je tam, kjer mase še niso sposobne za tako udeležbo ali kjer se nočejo udeleževati političnega življenja.

Kljub temu L. bila postala turška revolucija lahko sredstvo za preporod države, če bi bila delovala na to, da ustvari moderni industrijski kapitalizem, moderna prometna sredstva, moderno šolstvo, varnost prebivalcev in lastnine proti legalnim in nelegalnim roparjem in da omeji neplodne izdatke tako revne države.

Take namene so imeli reformatorni prav gotovo. Toda prve naloge, ki so si jih deloma postavili sami, deloma so jih jim vsilile razmere, so bile v tem, da so ojačili armado, da so zvišali izdatke zanjo, da so razširili vojaško dolžnost, ki je doslej veljala le za mohamedance, tudi na kristjane; Makedonije niso pomirile s tem, da bi bili odpravili fevdalno izkoriščanje, temveč s tem, da so vporabljali prav brezobzirno vojaška nasilna sredstva. Enaka sredstva so uporabljali kralu tudi proti Albancem. K temu so prilajali še pomnoženi zunanji spori, povečana oboroževanja in končno še serija vojn, ki se je pričela leta 1911. z italijanskim vpadom v Tripolitanijski. Odslej ni praktično nič več prenehalo vojno stanje v Turčiji. To nikakor niso bili pogoji, da se pospešuje gospodarski razvoj dežele. (Dalje prih.)

## Vojna.

### OFENZIVA PROTI ITALIJI.

Dunaj, 5. novembra. (Kor. ur.) Ob Tagliamentu se je boj zopet pričel. Avstrijsko-ogrske in nemške divizije so izsilile prehod čez srednji tok in pridobivajo, boreč se, prostor. Divizija generala Feliksa princa Swarzenberga, ki stoji od predvčerajšnjem opoldne na zapadnem bregu reke, ima posebne zasluge za uspeh sunka s svojim naglim, svežim podjetjem. Sovražnik je izgubil nad 6000 mož vjetnikov in več topov. Tudi armada generalobersta Kroatina je povsod napredovala.

Dunaj, 5. novembra. (Kor. ur.) Večer no poročilo. Dogodki v benečanski nižini potekajo ugodno. Tudi italijanska fronta v Dolomitih se je pričela majati.

### Prehod čez Tagliamento.

Po večdnevem odmoru so pričele zavezniške čete zopet z ofenzivo. Med Pinzano in Digniano, ob obeh straneh Spilimberga, so si priborile prehod čez srednji tok Tagliamenta in prodirajo proti Meduni. Sovražnik, ki brani zapadni breg Tagliamenta, se mora umikati. Naš sunek podpira tudi na severu prodirajoče avstro-ogrske sile. V območju zgornjega Tagliamenta prodira Kroatinova armada, ko je premagala odpor sovražnih čet, v smeri proti zgornji Piavi. Gotovo se sedaj odkrhne italijanska fronta ob koroški meji. Ker smo izsilili prehod čez srednji Tagliamento, so Italijani prisiljeni, da opuste vso obrambno črto ob tej reki in da se umikajo proti Livenzi.

Bazel, 5. novembra. Agence Havas poroča: Ker so izgubili Italijani utrjeno taborišče Gemono, bodo morali skoraj gotovo opustiti vso črto ob Tagliamentu. Vsled tega postane obramba koroške fronte nemogoča. Te okoliščine silijo italijansko vrhovno poveljstvo, da poišče oporišče bolj zapadno ob reki Piave, ki ščiti na daljavo 30 kilometrov utrdbe Benetk in Benetke same. Čete alirancev imajo potem čas, da nastopijo z večjimi silami in da se boljše organizirajo na benečanskih tleh. Položaj postaja tem težavnejši, ker je še vedno mogoče ogroženje levega krila Italijanov v Trentinu. Toda italijansko vrhovno poveljstvo je računalo s to možnostjo in je pripravljeno z večjimi rezervami.

### Pomoč alirancev.

Vrhovni poveljnik francosko-angleških po-možnih čet za Italijo bo general Foch. — Francoski general Pau je došel v italijansko bojno zono. Francoske čete posežejo v boj najbrže prihodnji teden. Iz zapore francosko-španske meje se da sklepati, da se izvršuje gibanje čet iz notranjosti Francije v Marseille in Toulon. Precej francoskih čet, zlasti kolonialnih čet iz južne Francije, so baje prepeljali iz teh luk v Genuo in jih uporabijo na italijanskem bojišču.

„Secolo“ poroča, da šteje prva pomožna armada alirancev, ki je na potu v Italijo, 80.000 mož. Najvažnejša naloga aliranega armadnega vodstva je, da obnovi artiljerijsko pomoč.

### Amerikanske čete.

Iz Nujorka poroča „Secolo“, da pripravljajo Amerika že vkrcanje pomožnih čet za Ita-

lijo. — Iz Curiha poročajo, da je zbranih precejšnje število ameriških čet v taborišču ob švicarski meji.

### Italijansko uradno poročilo.

Italijanski generalni štab poroča z dne 4. novembra: Ob Tagliamentu je na obeh bregovih artiljerijsko delovanje. Na pritisk, ki postaja vedno močnejši na levo krilo, smo reagirali z ognjem in s protinapadi. Po močni artiljerijski pripravi so napadli močni sovražni oddelki naše prednje straže v dolini Daone in Giumela v Judikariji. Po prav živahnem boju smo jih zavrnili in dobili nekaj ujetnikov. V noči 3. novembra so preleteli naši letalci levi breg Tagliamenta in uničili muni-cijska skladišča, ki jih nismo mogli izprazniti med umikanjem. Dve nemški letali so sestrelili včeraj naši letalci čez Oderzo in Cordero.

### Izjemno stanje v Italiji.

Iz Lugana poročajo z dne 5. novembra: Po vsej Italiji je bilo proglašeno včeraj izjemno stanje.

Benečansko provinco so zapustile iz strategičnih oziror civilne oblasti.

### Z ostalih bojišč.

Na vzhodnem bojišču in v Albaniji ni posebnih dogodkov.

Zapadno bojišče. Berlin, 5. novembra. Na Flanderskem je bilo artiljerijsko delovanje šele zvečer živahniješe, zlasti v nižini Ysere. Tukaj in na bojišču med gozdom Houthoulster in prekopom Comines-Ypern je bil ponoči močan motilni ogenj. Angleški poizvedovalni oddelki so napravili več sunkov, a smo jih povsod zavrnili. Vsled megle je bilo pri ostalih armadah bojno delovanje le neznatno. — Na vzhodnem bojišču nobenih posebnih dogodkov. — M a c e d o n s k a f r o n t a : Po več dni trajajoči artiljerijski pripravi, ki je trajala tudi včeraj med Vardarjem in Dojranskim jezerom, so napadli angleški bataljoni Stojakovo. Njihov napad se je izjalovil pred bolgarskimi pozicijami.

## Politični pregled.

— Velik shod za mir priredi socialno demokratična stranka v nedeljo ob pol desetih v »Konzerthausu« na Dunaju. V oklicu »Za mir« pravi vodstvo stranke, naj povedo mase jasno in glasno, da imajo vladajoči krogi le eno najvišjo in nujno dolžnost, da uvedejo takoj mirovna pogajanja. Oklic pravi: »Ravno sedaj, ko je izrinil uspešen sunek sovražne armade iz območja naše države, je primerno, da dvojno potrebno, povedati svetu, da je bil ta sunek akt obrambe, a ne napada, da je naša vlada kakor že davno tudi naši narodi prav oddaljena od vsake misli na osvojitve, da je pripravljena na mirovna pogajanja«.

— Gonja proti drju. Šmeralu še vedno ni prenehala. Češko nacionalno časopisje, predvsem »Lidove Noviny« posl. Stranskega, in za tem praško radikalno časopisje poizkušajo uprizoriti »novo afero Šmeral«. »Dokazati« hočejo, da je informiral Šmeral vojna sodišča o razmerah med češkim narodom. Ti listi pripovedujejo, da je pri deželnoobrambnem divizijskem sodišču v Prazi zapisnik, podpisan od drja. Šmerala in »znanega voditelja persekucijskih akcij proti Čehom« drja. Premingerja. Ta zapisnik pripoveduje, da je predložil dr. Šmeral dve pismi: 1. Pismo Josipa Linhartu iz Švice s prošnjo za pravno zastopstvo za njegovo soprogo Alojzijo Linhartovo in 2. pismo urednika Josipa Stivina, ki je bil na bojišču na rusko Poljskem, ki vsebuje pozornost vredno poročilo o njegovem mišljenju. Prvo pismo — tako piše dunajska »Arbeiter-Zeitung« — je očitno prošnja, da preskrbi dr. Šmeral odvetnika obtoženi ženi Linhartu, kar gotovo tudi s češkonacionalnega stališča ni obsodbe vredno, a drugo pismo zamore le umazana fantazija drja.

Stranskega tolmačiti napačno. Vse skupaj ni drugega nego navadni zapisnik priče, zlasti še, ker ima citirani zapisnik na koncu opazko »obe pismi je dobil priča danes po pošti«. Le v zastrupljenem ozračju češke politike so lahko razblinili vso stvar v gonjo proti drju. Šmeralu. Dr. Šmeral pojasnjuje »afero« v »Pravo Lidu« tako popolno, da ne ostane najmanjši sled obdolžitve. Dr. Šmeral pripoveduje, da je bil povabljen v novembru 1915. od dunajskega divizijskega sodišča za pričo. Poslanec dr. Soukup je bil aretirani zaradi zločina veleizdaje, dolžili so ga, da ima veleizdajalske zveze s tujino. Dr. Šmeral kot priča je predložil sodišču dokaze, da je obdolžitev samovoljna. Predložil je tudi sklepe češkoslovanske stranke od leta 1897. do 1913. o stališču stranke napram državi in je izjavil, da so ti sklepi za stranko obvezni tudi še sedaj. Obenem je predložil tudi pismo urednika »Prava Lidu«, Stivina, ki ugotavlja, da izvršujejo češki vojaki svoje dolžnosti zvesto, vztrajno in zanesljivo. Predložil je takrat tudi dopisnico Josipa Linhartu, kjer prosi Linhart Šmerala, naj preskrbi njegovi ženi odvetnika, ki je bila aretirana obenem s Soukupom. To je vse! Ob koncu opozarja dr. Šmeral na to, da se poslanca dr. Stransky in Švehla, katerih listi so pričeli to gonjo, v veleizdajalskih procesih, kjer sta bila zaslišana kot priči — Švehla v procesu proti Kramaru, Stransky proti Chocu — nikakor nista obnašala kot junaka, za kakršna bi rada veljala danes.

— Sodrug Pittoni o jugoslovanskem vprašanju. Sodrug Pittoni je napisal za madžarsko revijo »A Monarchia« članek »Avstrijski Italijani in jugoslovansko vprašanje«. Piše med drugim: Narodi Avstrije iščejo nove okvirje in nove forme za možnost svojega razvitka. Načelo samoodločevanja narodov, ki si krči pot v sedanji svetovni krizi, slavi slavje tudi v svetu misli, katere prevevajo avstrijske narodnosti. Vprašanje eksistence je za Italijane v Primorju problem o ustanovitvi jugoslovanske države v okvirju monarhije, kateri bi imela pripasti tudi mesta in ozemlje, kjer bivajo Italijani, med temi Trst. Kot pristaši samoodločevanja narodov in narodnosti in prežeti prepričanja, da ima vsak narod po naravi pravico, da se svobodno razvija, nimamo mi napram narodnim prizadevanjem Jugoslovanstva nikakih predsodkov, marveč želimo, da se ta prizadevanja realizirajo v določenih mejah, ki so dane z ene strani po prometnih interesih države, z druge po interesih, katere odreja eksistenca ruhih narodov. Jugoslovani naj imajo pred očmi, kako se je Srbija trudila, da bi dobila pristanišče. Sedaj pa hočejo Jugoslovani dvema takima kontinentalnima državama kakor sta Avstrija in Ogrska, vzeti pristanišča, kar bi se komaj moglo spraviti v sklad z višjimi prometnimi oziri, marveč bi povzročilo izredne komplikacije. Glede primorskih Italijanov stojimo na stališču, da more jugoslovanska država v zmislu narodnostnega principa obsegati samo Jugoslovane, Srbohrvate in Slovence. Utelesenje italijanskega naroda v Primorju bodoči jugoslovanski državi bi pomenilo negacijo tega načela. Italijanski narod v Avstriji se s tako rešitvijo narodnostnega vprašanja v južnih delih monarhije ne bo mogel nikdar zadovoljiti, ker smatra svoje gospodarske in politične življenske interese samo takrat zajamčene, ako mu bo zasigurana neposredna pripojitev državi.

— Poslanec dr. Gregorič med svojimi volilci. Iz Kamnika poročajo „Slovenskemu Narodu“: Pretekli praznik se je mudil v Kamniku deželni poslanec dr. Gregorič, da se pogovori s svojimi volilci. Dr. Gregorič je obširno razpravljal o politiki deželnega glavarja. Pristaši S. L. S. so izrekli svojemu poslancu zaupanje in so ostro obsojali poskuse gotovih političnih krogov, ki skušajo okraj pokojnega drja. Kreka spraviti v roke Krekovih nasprotnikov. Dr. Gregoričevi volilci odobravajo stališče, da spada zastopstvo interesov osirotelega okraja v izključno kompetenco Jugoslovanskega kluba.

= **Parlamentarične zadeve.** Delegacije se sestanejo 3. decembra. Za predsednika bo izvoljen skoraj gotovo Dobernig in vitez Bilinski za podpredsednika. Referent za proračun ministrstva za zunanje zadeve bo baron Beck. — Vlada predloži poslanski zbornici predlogo, s katero se podaljšuje pogodba z Ogrsko provizorično za dve leti.

= **Amnestija v Bosni.** V sarajevskem uradnem listu je izšel amnestijski odlok, s katerim spregleduje cesar 32 zaradi političnih deliktov obsojenim ostanek kazni.

= **Kronski svet v Berlinu.** Včeraj je bil pod predsedstvom cesarja v Berlinu kronski svet, ki so se ga udeležili razen pruskih državnih tajnikov tudi generalfeldmaršal Hindenburg, general Ludendorff in šef admiralnega štaba mornarice von Holtzendorff.

= **Nemški državni kancler grof Hertling.** Nemški državni kancler dr. Michaelis je odstopil. Njegov naslednik je grof Hertling, star parlamentarec, ki se je prej posvetoval z večinskimi strankami državnega zbora, preden je prevzel mesto kanclerja. Pozabljati ne smemo, da imenuje cesar kanclerja neoziraje se na parlament, torej popolnoma po svoji volji, oziroma po nasvetih svojega ožjega kroga. Pri imenovanju grofa Hertlinga je pa imenovanje dobilo nekaj bolj demokratično lice. Nemški vladni krogi poznajo položaj, vedo, da je ves svet proti nedemokratičnemu vladnemu sistemu v Nemčiji, kar deloma žali tudi nemški parlament in zbuja v njem hrepenenje po parlamentariziranju vladnega sistema. To ve tudi grof Hertling in se je zato posvetoval s parlamentarci večine, preden je prevzel ponudeno mesto. Seveda ne smemo misliti, da pomeni ta Hertlingov korak že demokratizacijo Nemčije. Ne. A kljub majhnemu vplivu državnega zbora na imenovanje novega kanclerja so zagnali konservativci, vsenemci in težka industrija velik krik, češ, da s tem posega parlament v pravice in avtoriteto cesarjevo. V resnici pa ta razburjenost ne pomeni nič drugega kakor bojazen pred demokracijo in spremembo vojne politike v smeri mirovne resolucije, ki jo je bil sprejel nemški državni zbor. Vojne stranke so se končno vdale, a to prej kompromitira Hertlinga nego potrjuje, da je Hertling odločno pristopen demokratizaciji. Vsekakor pa je način imenovanja novega kanclerja pomemben, ker se prvič naslanja na parlament. V novo Hertlingovo vlado bodo vstopili tudi parlamentarci: v. Payer (svobodomiselná stranka) bo kanclerjev namestnik, namestnik ministrskega predsednika bo Friedberg (nacionalni liberalci), trgovinsko ministrstvo (prusko) dobi napredni poslanec in za ministrstvo za prehrano še oseba ni določena. S tem je zmagovalo načelo, da se smejo pozvati poslanci na vodilna državna mesta. Nemška socialna demokracija si obdrži proste roke gleda na stališče napram novemu kanclerju in njegovi vladi, ker nima nikakršnega jamstva, da nastopi izrazito nov kurz, da si je novi kancler po svojem bistvu bolj demokratičen nego so bili njegovi predniki. Hertling se je izrekel za program mirovne resolucije, ki jo je bil sprejel državni zbor. Razentega je obljubil, da odpravi § 153 obrtnega reda, ki je pravcati izjemni zakon za stavkajoče delavce. — Grof Hertling je rojen 1843. leta v Darmstadtu. Študiral je modroslovje in postal vseučilišni profesor. Najprej je služil v Bonu, pozneje v Monakovem. Hertling je upoštevan zgodovinar in politik. Sedaj ni bil državni poslanec nego bavarski ministrski predsednik. Po političnem prepričanju pripada Hertling centru in med njega voditelje.

= **V švedski zbornici za mir.** Na izredni seji švedskega državnega zbora dne 2. t. m. je prosil poslanec Lindhagen (socialist) za dovoljenje, da sme zbornico in ministrskega predsednika interpelirati v sedmih vprašanjih glede bede na Švedskem in po vsem svetu, ter je vprašal med drugim, ali hoče švedska vlada, če že ne obeuemo z drugimi nevtralnimi državami pa vsaj v imenu švedskega naroda energično protestirati proti vojni in nje posledicam in izraziti vročo željo narodov po miru.

Vprašal je tudi, jeli se boče švedska vlada izreči proti takozvanemu diplomatskemu miru, ki bi mu sledili le novi spori, in se izjaviti za mir pravičnosti in humanitete. Zbornica je dovolila predložitev interpelacije.

= **Splošni kongres delavskih in vojaških sovjetov iz vse Rusije** je bil odprt v nedeljo.

= **Boljševiki** agitirajo med tovarniškim delavstvom in ga pozivljajo, naj se maščuje nad vlado, ker je pahnila državo v propast.

= **Amerika in Avstrija.** »Herald« poroča iz Nujorka: Lansing je informiral časopisje, da za enkrat ne pripravlja Wilson vojne napovedi Avstro-Ogrski.

## Dnevne beležke.

— **Kaj bo z moko in kruhom?** Ljudje se s strahom povprašujejo, kaj bo, če moke in kruha ne bo. Poročila iz ljubljanske mestne aprovizacije so res preresnična. Opozarjamo vse prizadete činitele, da je ljudstvo lačno, da je kruh prepotraben. Naj storé vse, kar je mogoče, da dobé ljudje: kar jim gre. Saj je to zelo malo.

— **Pazite na špekulante!** Po deželi hodijo razni nakupovalci in kupujejo: krompir po 100 K za 100 kg.; repo po 60—70 K za 100 kg. Kdor kaj takega vidi, naj to na primernem mestu naznani. Taki ljudje silovito škodujejo konsumentom, ker mu podraže in odvzemo nujno potrebna živila. Ni prijetno ovajati, ali sedaj je to samoobramba. Tudi jedilni kostanj se na drobno prodaja po 1 K 60 vin. do 1 K 80 vin. Kar je čez 1 K 30 vin. do 1 K 40 vin. — je navijanje cen.

— **Presojevalnice za oblačilne potrebe.** Povsod so se že uredile poleg »Deželne oblačilne mesta« tudi presojevalnice za oblačilne potrebe — pri nas na Kranjskem pa ni nič! Opozarjamo pristojne organe, da to uredijo: Ljudje hočejo obleke. Zima je tu!

— **Kaj je s petrolejem za železničarje?** Pišejo nam: Državni železničarji smo dobili tudi nakaznice za petrolej za mesec oktober. Določili so ga nam po pol litra. Plačali smo ga vnaprej, a do danes ga še nismo prejeli. Na naše vprašanje pri pristojnih faktorjih, kaj je s petrolejem, so nam odgovorili: Preskrbite si ga, kjer si ga morete! Ker železničarji vsled pomnožene službe nimamo skoraj prav nič prostega časa, nastane vprašanje kdaj in kje naj si preskrbimo petrolej. Prizadeti železničarji nujno prosijo, da odpomorejo temu nedostatku poklicanci takoj, ker se vendar poleg naporne službe nikakor ne more od nas zahtevati, da bi svoj skromni zaužitek ponoči, ko se vračamo iz službe domov, zauživali v temi in ga nam naše žene istotako pripravljale v temi.

— **Posebne vrste pikantnosti za kadilce.** Finančno ministrstvo pozivlja trafikante, naj nabirajo bukovno listje, ki se porabi kot tobak za pipe. Ta »tobak« naj nabirajo trafikantje, a prodajala ga bo tobačna režijska. V Dunajskem gozdu upajo nabrati okoli 1000 vagonov bukovnega listja. — Zdi se nam, da si te vrste tobaka nabavijo kadilci sami, če hrepene po takem užitku, in da ni treba ne trafikantov, ne tobačne režije.

— **Čudne razmere.** 31. oktobra je bila pri štajerskem namestniku Claryju deputacija industrijalcev, ki je tožila, da ni masti, in če se je dobi stane K 32 ena kila, na Dunaju pa jo oddajajo po K 14.25. Da je prišlo 80 vagonov marmelade na Štajersko, ali — cene ni, tako, da se razdajati ne more. — Pri nas na Kranjskem je prav tako. Pomanjkanje masti je na celi liniji — kjer pa jo dobé, pa je tako draga kot na Štajerskem, če ne še dražja. Tudi nekaj marmelade je prišlo, pa tudi — cene ni ... Čudne razmere.

## Zadružno gibanje.

**Konsumno društvo za Ljubljano in okolico** r. z. z o. z. bo imelo v novembru svoj redni občni zbor. Za ta zbor so predlo-

žili delegatje okrožja Sava-Jesenice in Javornika sledeče predloge:

I. Podpora bolnim članom je določena doslej na 20 K; ta svota naj se zviša na 40 kron, ako je član štiri tedne bolan in če je oddal najmanj dve leti dividendnih znamk za 400 K letno.

II. Pogrebna podpora naj se zviša in sicer: po 5letnem nepretrganem članstvu na 30 K, po 10letnem na 50 K.

III. Ako ima član pravico do pogrebne podpore, naj dobe po njegovi smrti dediči tudi bolniško podporo, če je bolni član ni prejel in imel pravico do nje.

Nadzorstvo in načelstvo pa je vložilo predlog, da se izpremeni § 6. pravil tako-le:

»§ 6. Zadružni delež vsakega člana znaša 50 (reci: petdeset) kron«.

Ta predlog stremi za tem, da se naj delež zviša od 40 K na 50 K za člana.

**Konsumno društvo rudarjev v Hrastniku** je imelo 28. oktobra svoj občni zbor. Iz poročila načelstva posnemamo: Društvo je razpečalo blaga med zadružnike za 265.367 kron 79 vin.; ima dve prodajalni in zadružno gostilno. Članov je bilo 30. junija 1917 545. Društvena bilanca izkazuje aktive 123.551 kron. Rezervni sklad društva znaša 43.459 kron, deleži 10.432 K 54 vin. Čistega prebitka izkazuje račun: 11.874 K 73 vin. Kakor je razvidno, vrši društvo zelo zadovoljivo svojo dolžnost. Načelstvo in nadzorstvo poslujeta vestno in skrbno. — Povrnitev članom bo letos 5%, ostanek čistega prebitka pride v rezervni sklad.

## Aprovizacija.

**Sveža repa na rdeče izkaznice št. 451 do 750.** Stranke z rdečimi izkaznicami brez A št. 451 do 750 prejmejo svežo repo v sredo, 7. t. m. na Poljanski cesti št. 15. Določen je ta-le red: Od pol 2. do pol 3. št. 451 do 550, od pol 3. do pol 4. št. 551 do 650, od pol 4. do pol 5. št. 651 do 750. Vsaka oseba dobi 10 kg. Kilogram stane 10 vin.

**Rumene B izkaznice.** Mestna aprovizacija ljubljanska je razposlala pretečene dni nekaterim strankam, ki imajo rumene izkaznice, zaznamovane s črko B, vabila, da se zglase v uradu mestne aprovizacije. Precej strank se temu vabilu še ni odzvalo. Opozarjamo dotične stranke, da se nemudoma zglase, ker bi drugače ne dobile več živil.

**Opaža se,** da stranke, ki odhajajo ali se preselijo iz Ljubljane, ne vrnejo izkaznic, ki jih imajo za ubožno prehrano mestne aprovizacije. Opominjamo vse udeležnike ubožne prehrane, naj izkaznice vrnejo, kadar zapuste ljubljanski okoliš, drugače se bo moralo proti njim sodnijsko postopati.

**Prodaja petroleja na rdeče (obrtiške) izkaznice.** Petrolej na rdeče (obrtiške) izkaznice se bo oddajal od 7. novembra naprej v sledečih trgovinah. V I. okraju pri g. Vrhovcu, Poljanska cesta št. 55, v II. okraju pri g. Trdini, Stari trg št. 17, v III. okraju v konzumu Krakovski nasip, v IV. okraju v konzumu Kongresni trg št. 2, v V. okraju pri g. Fabijaniju, Prešernova ulica št. 54, v VI. okraju pri g. Mencingerju, Resljeva cesta št. 3, v VII. okraju v konzumu Spodnja Šiška, v VIII. okraju pri g. Sušniku, Zaloška cesta, v IX. okraju pri g. Klemencu, Dolenjska cesta št. 2. — Na vsako rdečo izkaznico se dobi en in pol litra petroleja, liter po 56 vin. Na sive in modre izkaznice se bo oddajal petrolej kakor hitro pride v Ljubljano. Prodajalci petroleja se opozarjajo, da sprejema vsaka karta le z rimsko številko svojega okraja.

**Prejemnice za sladkor, kavino mešanico in maščobne izdelke** se izdajajo pri mestnem magistratu z a z a v o d e in druge opravilne cene le vsako prvo sredo v mesecu. Na poznejše prijave se ne bode oziralo.

**Prodajalci sladkorja v III., VII., VIII. in IX. mestnem krušnem okraju** se vabijo, da se zglase zanesljivo v četrtek, dne 8. novembra v blagajni mestne aprovizacije, Poljanska cesta št. 13, kjer dobe prejemnice za kavino mešanico. Vsak trgovec naj prinese s seboj

tudi svoj obrtnilist. — Čas in način prodaje kavine mešanice se bode objavil v tukajšnjih dnevnikih. Trgovci v občini Moste in Zgornja Šiška, ne dobe prejemnic, ker je magistrat prejel kavino mešanico le za Ljubljano in Spodnjo Šiško. Drugi mestni okraj pridejo na vrsto pri prihodnji dobavi kavine mešanice. Kavina mešanica se bo prodajala istočasno kakor sladkor in ne preje.

## Razno.

\* **Kristus in vojno posojilo.** Opat šotskega reda na Dunaju Amand Oppitz piše v »Neues Wiener Tagblatt«: »Pretečena nedelja nam kliče v evangeliju: »Dajte cesarju, kar je cesarjevega, in bogu kar je božjega«. Vsebinska Kristusove besede je večna, toda njena izvršitev po časih različna. Danes tolmačimo te besede pač tudi tako: »Dajte cesarju sredstva za zmagoslavni konec svetega boja za domovino s tem, da požrtvovalno podpisujete vojno posojilo«.

\* **Demonstracije v Budimpešti.** 2. in 3. novembra so bile v Budimpešti velike demonstracije, ker je oddajalo mesto pokvarjeno margarino, ki se razdeljuje namesto masti. Demonstracije so bile tako silne, da je morala nastopiti policija. Urad za prehrano je izdal nato oklic, kjer pravi, da je razdelitev margarine le provizorična in da dobi prebivalstvo kmalu zopet pravo mast.

\* **Izgube Angležev v oktobru.** Iz Londona poročajo: Angleške izgube v oktobru znašajo: 1200 častnikov mrtvih, 4247 častnikov ranjenih, 10.914 mož mrtvih, 60.284 mož ranjenih. Vsled ran je umrlo 350 častnikov in 4508 mož, pogrešajo 282 častnikov in 4365 mož.

\* **V Italijo so odpotovali** Lloyd George, Robertson in Smuts in še nekateri angleški generali.

Izdajatelj in odgovorni urednik:  
Josip Petejan.

Tisk »Učiteljske tiskarne«  
v Ljubljani.

št. 16.111.

## Razpis raznih ustanov za dekliško balo in za reveže.

Mestni magistrat ima za tekoče leto podeliti sledeče ročne ustanove:

- 1.) Janeza Krstnika Bernardinija ustanova v znesku . . . . . K 230.—
- 2.) Janeza Jakoba Schillinga ustanova v znesku . . . . . » 250.—
- 3.) Jurija Tollmainerja ustanova v znesku . . . . . » 250.—
- 4.) Janeza Jošta Weberja ustanova v znesku . . . . . » 230.—

Do ustanov pod 1.) — 4.) imajo pravico hčere ljubljanskih meščanov, ki so se letos omožile ter so uboge in poštenega slovesa.

5.) Miklavža Janeza Kraschkoviza ustanova v znesku . . . . . K 128.—  
Do te ustanove ima letoš pravico revna meščanska, kmečka, rokodelčeva ali dninarska hči iz šentpeterske fare, če se je letos omožila.

6.) Antona Jakoba Fanzolja ustanova v znesku . . . . . K 128.—  
Do te ustanove imajo pravico pošena dekleta meščanskega ali tudi priprostejšega stanu, katera so ubožna in so se letos omožila.

7.) Josipa Feliksa Sinna ustanova v znesku . . . . . K 96.—  
Do te ustanove, ki jo je deliti, imata pravico dve izmed najrevnejših ljubljanskih deklet.

8.) Mihe Pakiča ustanova v znesku . . . . . K 244.—  
Do te ustanove imajo pravico ubožni ljubljanski meščani obrtniškega stanu ali njih vdove.

9.) Janeza Kovazha ustanova v znesku . . . . . K 302.—  
Ta ustanova gre na 4 enake dele po K 75. 50, do katerih imajo 4 v revščini v Ljubljani živeči rodbinski očetje ali vdovljene rodbinske matere, ki so brez lastne krivde v ubožstvu, so katoliške vere, neoporeklega slovesa in imajo rediti nepreskrbljene otroke.

10.) Marije Kosmatscheve sirotinska ustanova v znesku . . . . . K 204.—  
Do te ustanove imajo pravico nepremožne uradniške sirote ženskega spola, ki so Ljubljancanke in poštenega vedenja.

11.) Marije Kosmatscheve poselska ustanova, tri mesta, vsako po . . . . . K 40.—  
Do te ustanove imajo pravico deklet, ki so stare, betežne, za pridobitev nezmožne in so delj časa zvesto in pošteno služile pri kaki rodbini v Ljubljani.

12.) Ustanova nelmenovanega dobrotnika za onemogle posle v znesku . . . . . K 100.—  
Do te ustanove imajo pravico 4 revni, dela nezmožni posli, ki so zvesto služili in so neomadeževanega slovesa, vsak na 1/4 ustanove (25.—)

13.) Helene Valentinove ustanova v znesku . . . . . K 168.—  
To ustanovo ima mestni magistrat razdeliti med popolnoma osirotele in zapuščene otroke, ki prebivajo v frančiškanski fari in niso še 15 let stari.

Koleka proste prošnje za eno ali drugo izmed teh ustanov je vlagati do konca novembra 1917 pri vložnem zapisniku mestnega magistrata.

Kdor prosi obenem za več ustanov, mora vložiti tudi več prošenj, a v vsaki tudi povedati, za katere druge ustanove je obenem prosil. Le prošnja za ustanovo pod 1.) — 4.) je lahko enotna.

V vsaki prošnji je navesti okoliščine, ki dokazujejo prosilčevo ubožstvo in jim priložiti dokazila, da je prosilec do dotične ustanove v zmislu tega razpisa upravičen. Kdor vloži obenem več prošenj, se lahko v ostalih sklicuje na podatke in dokazila one prošnje.

Na prošnje, ki nimajo točnih navedb ali dokazov o prosilčevi upravičenosti, se ne bo oziralo.

Na vsaki prošnji mora biti tudi natanko označeno prosilčevo stanovanje in ime razločno podpisano.

**Mestni magistrat ljubljanski,** dne 2. novembra 1917.

Podpisani denarni zavodi sprejemajo prijave na

# Vil. avstrijsko vojno posojilo

po originalnih pogojih, in sicer:

**I. 5½ % davka prosto amortizacijsko drž. posojilo po K 92.50**  
odštevši ½ % bonifikacije netto K 92.—,

**II. 5½ % davka proste I./VIII. 1926. povračljive drž. zakladnice**  
po K 94.50 odštevši ½ % bonifikacije netto K 94.—

in dajejo radevolje vsa tozadevno pojasnila.

Podružnica c. kr. priv.  
avstr. kreditnega zavoda za  
trgovino in obrt v Ljubljani.

Češka industrijalna banka,  
podružnica v Ljubljani.

Ljubljanska  
kreditna banka.

Jadranska banka,  
podružnica v Ljubljani.

C. kr. priv. splošna  
prometna banka,  
podružnica v Ljubljani.

Ilirska banka.